

DOI: <https://doi.org/10.36719/2663-4619/97/32-37>

Oktay Səfərov

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında
Dövlət İdarəçilik Akademiyası
magistrant
oktay.safarov.059@gmail.com

Mirçirəq Həşimov

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında
Dövlət İdarəçilik Akademiyası
magistrant
mirciraqhesimov@gmail.com

Vüqar Rıfulla

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında
Dövlət İdarəçilik Akademiyası
magistrant
vuqarrufulla@gmail.com

KORRUPSIYAYA QARŞI MÜBARİZƏ ÖLKƏDAXİLİ VƏ BEYNƏLXALQ HÜQUQİ KONTEKSTDƏ

Xülasə

Korrupsiya, ictimai və özəl sektorlarda mühüm bir problemdir. Korrupsiyaya əleyhinə Birləşmiş Millətlər Konvensiyası (UNCAC) bu problemə müstəqil bir perspektivdə yanaşmağa nail olan beynəlxalq bir sazişdir. Bu məqalədə UNCAC, rüşvət, vəzifədə sui-istifadə və sair korrupsiya aktlarına qarşı mübarizənin gücləndirilməsi və eyni zamanda bu sazişin ölkələr arasında tərəfdaşlığın və əməkdaşlığın təşviqi üçün zəruri prinsipləri tədqiq edilir. Həmçinin dövlətdaxili qanunvericilik aktlarının və beynəlxalq konvensiyaların tətbiqi xüsusiyyətlərinin araşdırılması da məqalənin predmetini təşkil edir.

Açar sözlər: korrupsiya, beynəlxalq konvensiya, vəzifəli şəxs, UNCAC, korrupsiyanın tarixi

Oktay Safarov

The Academy of Public Administration under the
President of the Republic of Azerbaijan
master student
oktay.safarov.059@gmail.com

Mirchirag Hashimov

The Academy of Public Administration under the
President of the Republic of Azerbaijan
master student
mirciraghesimov@gmail.com

Vugar Rıfulla

The Academy of Public Administration under the
President of the Republic of Azerbaijan
master student
vuqarrufulla@gmail.com

The fight against corruption in the domestic and international legal context

Abstract

Corruption is a significant problem in both public and private sectors. The United Nations Convention against Corruption (UNCAC) is an international agreement that approaches this issue

from an independent perspective. In this article, UNCAC is explored as a treaty that strengthens the fight against corruption, including bribery, abuse of power, and other corrupt practices. Simultaneously, the essential principles for fostering partnership and cooperation between countries are examined. The implementation of domestic legislative acts and the enforcement of international conventions are also investigated.

Keywords: *corruption, international convention, official, UNCAC, history of corruption*

Giriş

Korrupsiya cəmiyyətin təhlükəsizliyinə və sabit inkişafına təhlükə yaradan, həm sosial, həm də iqtisadi inkişafa mənəə yaradan, demokratik sistemin fəaliyyətinə, sosial ədalətə və mənəvi dəyərlərə zərər vuran ən əsas problemlərdən biri hesab olunur. Korrupsiya faktlarının olaması özünü qurumların real imkanlarının üzə çıxarılmasında, demokratiyanın təmin olunmasında və qanunun aliliyinin təmin edilməsində göstərir. Eyni zamanda korrupsiya iqtisadiyyatda investisiya, artım və gəlir bölgüsü kimi makroiqtisadi kəmiyyətlərə mənfi təsir göstərən əsas faktorlardandır.

Korrupsiyaya tam olaraq hər hansı bir anlayış verilməsə də, korrupsiya anlayışı bir çox yerli və xarici mənbələrdə dövlətin hər hansı qurumunda çalışan və ona etibar edilərək verilmiş səlahiyyətdən şəxsi mənfəəti üçün istifadə etmə halları kimi qiymətləndirilir. Qeyd edilən anlayışdan da məlum olduğu kimi korrupsiyanın mövcudluğu onu təşkil edən bir sıra elementlərin mövcudluğu ilə şərtlənir. Bu baxımdan hər bir ölkənin iqtisadi, sosial və mədəni strukturlarının fərqliliyi, hətta eyni ölkənin daxilindəki regionlar arasında da fərqlərin olması vahid anlayışın formalaşmasını istisna edir.

Korrupsiya qədim dövrlərdən mövcud olmuş və günümüze qədər gəlib çıxmış problemlərdən biri hesab olunur. Qədim Romada, Misirdə, Çində və sair qədim dövr dövlətlərində korrupsiya hallarının mövcudluğuna dair bir sıra faktlar vardır. Məsələn, Qədim Misirdə vergilərin toplanması və resursların idarə edilməsinə cavabdeh olan məmurlar bəzən varlanmaq üçün korrupsiya əməllərinə əl atırdılar (1).

Birləşmiş Millətlər Təşkilatı (BMT) 1970-ci illərin ortalarından bəri korrupsiyaya qarşı mübarizə aparır. Vyanada yerləşən Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Narkotiklər və Cinayətlər üzrə İdarəsi (UNODC) bu işdə mühüm rol oynayır. UNODC milli hökumətləri, ekspertləri və QHT-ləri cəlb etməklə korrupsiyaya qarşı mübarizədə müxtəlif tədbirləri bir araya gətirir (2).

2005-ci il dekabrın 14-də isə korrupsiyaya qarşı mübarizəyə dair dünyada ilk beynəlxalq miqyasda məcburi olan saziş, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Korrupsiya Əleyhinə Konvensiyası (UNCAC) qüvvəyə minmişdir (3). Konvensiyanın həyata keçirilməsi və məlumat və təcrübə mübadiləsi üçün müxtəlif komitələr təşkil edilmiş və koalisiya şəraitində fəaliyyət göstərmələri təmin edilmişdir: Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Korrupsiyaya Qarşı Konvensiyasının işçi qrupları, İcra Baxış Qrupu (IRG) və İştirakçı Dövlətlərin Konfransı (CoSP). CoSP hər iki ildən bir Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Korrupsiyaya Qarşı Konvensiyasına qoşulan dövlətin hökumətinin dəvəti ilə keçirilir. IRG UNCAC-ın nəzərdən keçirilən yoxlama mexanizmi olan Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Korrupsiyaya Qarşı Konvensiyası ölkə icmalına nəzarət edir. Azərbaycan tərəfindən Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Korrupsiya Əleyhinə Konvensiyası 27 fevral 2004-cü ildə imzalanmışdır. 1 noyabr 2005-ci il tarixdə isə ratifikasiya edilmişdir (4).

Azərbaycan tərəfindən bundan başqa iki konvensiya: Avropa Şurasının “Korrupsiya ilə əlaqədar mülki-hüquqi məsuliyyət haqqında” və “Korrupsiya ilə əlaqədar cinayət məsuliyyəti haqqında” Konvensiya ratifikasiya edilmişdir.

Avropa Şurasının «Korrupsiya ilə əlaqədar mülki-hüquqi məsuliyyət haqqında» konvensiyanın təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının № 571-IIQ qanunu 30 dekabr 2003-cü il tarixdə qəbul edilmişdir. Konvensiyada əsas məqsəd, dövlətin daxili hüququnda korrupsiya aktları nəticəsində maddi və mənəvi zərər çəkən şəxslərə öz hüquq və maraqlarını müdafiə etməyə, o cümlədən dəymiş zərərlərə görə kompensasiya tələb etməyi mümkün edən səmərəli hüquqi müdafiə vasitələrinin təşkil edilməsi nəzərdə tutulması olmuşdur (5).

Həmçinin, “Korrupsiya ilə əlaqədar cinayət məsuliyyəti haqqında” Konvensiyanın təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının № 570-IIQ Qanunu da 30 dekabr 2003-cü il tarixdə qəbul edilmişdir. Konvensiyanın “milli səviyyədə görülmə tədbirləri” adlı 2-ci bölməsində üzv dövlətlərin öz daxili hüququna uyğun olaraq cinayət hüquqpozmaları kimi tövsiyə etmək üçün lazımı qanunvericilik və digər tədbirlər görməsi və hansı əməllərə görə həyata keçirməsi qeyd olunmuşdur. Konvensiyanın 2-ci bölməsində göstərilən korrupsiya hüquqpozmaları nüfuz alveri, vəzifəli şəxslərin rüşvətlə passiv ələ alınması, vəzifəli şəxslərin rüşvətlə aktiv ələ alınması, xarici vəzifəli şəxslərin rüşvətlə ələ alınması, beynəlxalq təşkilatların vəzifəli şəxslərinin rüşvətlə ələ alınması və s. ibarətdir (6).

Konvensiya ilə adı çəkilən hüquqpozmlara qarşı mübarizə tədbirlərinin həyata keçirilməsi üzv dövlətlərin üzərinə öhdəlik kimi qoyulurdu. Həmçinin, vəzifəli şəxslərlə yanaşı hüquqi şəxslərin də məsuliyyəti Konvensiyada nəzərdə tutulmuşdur.

Sanksiya və tədbirlər adlı 19-cu maddədə hüquqi şəxslərə münasibətdə cinayət və ya qeyri-cinayət xarakterli sanksiyalar, eyni zamanda maliyyə sanksiyalarının tətbiq edilməsi nəzərdə tutulurdu (6).

Bundan başqa, konvensiyada üzv dövlətlərin hüquq mühafizə orqanlarının qarşılıqlı yardımlaşması (6) və ekstradisiya məsələləri də qeyd edilmişdir. Beləki, Tərəflər arasında qüvvədə olan ekstradisiya haqqında hər hansı bir müqavilə, bir ölkədən digərinə şübhəli şəxslərin, cinayətkarların və ya qanunsuz əməllərə cəlb edilmiş şəxslərin verilməsinin şərtlərini təyin edir. Bu müqavilələr üçün standartlar və tələblər Konvensiya tərəfindən müəyyən edilmişdir. Konvensiya, ekstradisiya haqqında olan müqavilələrin cinayətlər sırasını təyin edir. Yəni, hər iki tərəf müqavilədə hansı cinayətlərin ekstradisiya əməliyyatlarına səbəb olduğunu müəyyənləşdirməlidir. Tərəflər Konvensiyaya əlavə olaraq, öz aralarında cinayətləri və ekstradisiya haqqında əlavə tərəflər arasında bağlayıcı müqavilələr daxil etməyə razılıq verirlər. Bu hüquqi sazişlər təyin edərək əməliyyatları daha dəqiqliklə təyin etmələrinə imkan verir (6).

Korrupsiyaya qarşı beynəlxalq mübarizədə mühüm qurumlardan biri də Avstriyanın Lüksemburq şəhərində yerləşən Beynəlxalq Antikorrupsiya Akademiyasıdır (IACA). IACA dünyada ilk belə qurum hesab olunur. Qurum anti-korrupsiya ekspertləri üçün təlim mərkəzi kimi fəaliyyət göstərir, həmçinin ekspert biliklərinin toplanması və paylaşılması üçün olduqca əhəmiyyətli işlərlə (7).

Günümüzdə korrupsiya cinayətlərinin bir çox əməllərdə özünü göstərir. Bu əməllər milli qanunvericilikdə yəni Korrupsiyaya qarşı mübarizə haqqında qanunda: vəzifəli şəxsin xidməti vəzifəsinin (səlahiyyətlərinin) icrası ilə əlaqədar hər hansı hərəkətin edilməsi və ya belə hərəkətin edilməsindən imtina olunması müqabilində özü və yaxud üçüncü şəxslər üçün birbaşa və ya dolayı yolla maddi və sair nemətlər, imtiyazlar və ya güzəştlər tələb etməsi, əldə etməsi və ya belə maddi və sair nemətlərin, imtiyazların və ya güzəştlərin verilməsi ilə bağlı təklifi və ya vədi qəbul etməsi; xidməti vəzifəsinin (səlahiyyətlərinin) icrası ilə əlaqədar hər hansı hərəkətin edilməsi və ya belə hərəkətin edilməsindən imtina olunması müqabilində vəzifəli şəxsə onun özü və ya üçüncü şəxslər üçün fiziki və ya hüquqi şəxs tərəfindən birbaşa və ya dolayı yolla maddi və sair nemətlər, imtiyazlar və ya güzəştlər təklif olunması, vəd edilməsi və ya verilməsi; vəzifəli şəxs tərəfindən xidməti vəzifəsinin (səlahiyyətlərinin) icrası ilə əlaqədar hər hansı hərəkətin edilməsi və ya belə hərəkətin edilməsindən imtina olunması müqabilində qanunsuz olaraq alınmış əmlakdan özü və ya üçüncü şəxslər üçün mənfəət əldə etmək məqsədilə istifadə edilməsi; vəzifəli şəxs tərəfindən xidməti vəzifəsinin (səlahiyyətlərinin) icrası ilə əlaqədar maddi və sair nemətləri, imtiyazları və ya güzəştləri haqqı ödənilmədən və ya bazar qiymətlərindən və ya dövlət tərəfindən tənzimlənən qiymətlərdən aşağı qiymətə (tarifə) əldə edilməsi; vəzifəli şəxsin xidməti vəzifəsinin (səlahiyyətlərinin) icrası ilə əlaqədar əmanətlərdən (depozitlərdən), qiymətli kağızlardan, rentadan, royaltidən və ya icarədən Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə zidd olaraq gəlir götürməsi; müəyyən mükafat müqabilində vəzifəli şəxsin qərarına qanunsuz təsir göstərmək imkanına malik olduğunu bildirən hər hansı şəxsə birbaşa və ya dolayı yolla maddi və sair nemətlərin, imtiyazların və ya güzəştlərin təklif olunması, vəd edilməsi və ya verilməsi; müəyyən

mükafat müqabilində vəzifəli şəxsin qərarına qanunsuz təsir göstərmək imkanına malik olduğunu bildirən şəxs tərəfindən maddi və sair nemətlərin, imtiyazların və ya güzəştlərin qəbul edilməsi və ya belə maddi və sair nemətlərin, imtiyazların və ya güzəştlərin verilməsi ilə bağlı təklifin və ya vədin qəbul edilməsi kimi göstərilmişdir (8).

Qeyd edilən əməllərin subyektləri qismində isə qanunvericilikdə qeyd olunan aşağıdakı şəxslər ola bilər (8):

- Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası və qanunları ilə müəyyən olunmuş qaydada dövlət orqanlarına seçilmiş və ya təyin edilmiş şəxslər;
- xüsusi səlahiyyət əsasında dövlət orqanlarını təmsil edən şəxslər;
- inzibati vəzifə tutan dövlət qulluqçuları;
- dövlət orqanlarının müvafiq struktur vahidlərində, dövlət idarə, müəssisə və təşkilatlarında, habelə dövlətin nəzarət səhm zərfinə sahib olduğu təsərrüfat subyektlərində təşkilati-sərəncamverici və ya inzibati-təsərrüfat funksiyalarını həyata keçirən şəxslər;
- Azərbaycan Respublikasının dövlət orqanlarında seçkili vəzifələrə namizədliyi qanunla müəyyən olunmuş qaydada qeydə alınmış şəxslər;
- Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş qaydada yerli özünüidarəetmə orqanlarına seçilmiş şəxslər;
- yerli özünüidarəetmə orqanlarında təşkilati-sərəncamverici və ya inzibati-təsərrüfat funksiyalarını həyata keçirən şəxslər;
- qurumların rəhbərləri və işçiləri, o cümlədən qurumlarda xüsusi səlahiyyət üzrə təşkilati-sərəncamverici və ya inzibati-təsərrüfat funksiyalarını həyata keçirən şəxslər (9);
- qanunla müəyyən edilmiş hallarda dövlət orqanlarının səlahiyyətlərini yerinə yetirən qeyri-dövlət orqanlarında təşkilati-sərəncamverici və ya inzibati-təsərrüfat funksiyalarını həyata keçirən şəxslər;
- öz nüfuzundan və ya əlaqələrindən istifadə edərək vəzifəli şəxsin qərarına qanunsuz təsir göstərmək müqabilində maddi və sair nemətlər, imtiyazlar və ya güzəştlər əldə edən şəxslər;
- vəzifəli şəxsə qanunsuz olaraq maddi və sair nemətlər, imtiyazlar və ya güzəştlər təklif edən və ya vəd edən, yaxud verən fiziki və hüquqi şəxslər və ya belə hərəkətlərdə vasitəçilik etmiş şəxslər.

Qeyd edilən “Vəzifəli şəxs”-lərin də dairəsi müəyyən edilmişdir. Belə ki, Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsinin 308-ci maddəsinin qeyd hissəsində hakimiyyət nümayəndələri, o cümlədən Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası və qanunları ilə müəyyən olunmuş qaydada dövlət orqanlarına seçilmiş və ya təyin edilmiş, yaxud xüsusi səlahiyyət əsasında dövlət və ya yerli özünüidarə orqanlarını təmsil edən şəxslər, zabıt, gizir və ya miçman olan hərbi qulluqçular, dövlət qulluğunun xüsusi növündə çalışan şəxslər, bələdiyyə üzvləri və bələdiyyə qulluqçuları, dövlət orqanlarında seçkili vəzifələrə namizədliyi qanunla müəyyən edilən qaydada qeydə alınmış şəxslər, dövlət və bələdiyyə müəssisə, idarə və təşkilatlarının, beynəlxalq məhkəmələrin hakimləri və digər vəzifəli şəxsləri, publik hüquqi şəxslərin, həmçinin kommersiya və qeyri-kommersiya təşkilatlarının rəhbərləri və işçiləri, dövlət və bələdiyyə müəssisə, idarə və təşkilatlarında, publik hüquqi şəxslərdə, həmçinin kommersiya və qeyri-kommersiya təşkilatlarında xüsusi səlahiyyət üzrə təşkilati-sərəncamverici və ya inzibati-təsərrüfat funksiyalarını yerinə yetirən şəxslər, hüquqi şəxs yaratmadan sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan şəxslər, xarici ölkələrin dövlət orqanlarının vəzifəli şəxsləri, xarici ölkələrin seçkili dövlət orqanlarının üzvləri, beynəlxalq təşkilatların vəzifəli şəxsləri və digər qulluqçuları, dövlət qulluqçuları, beynəlxalq parlament assambleyalarının üzvləri, Azərbaycan Respublikası və ya xarici ölkələrin qanunlarına, Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrə əsasən fəaliyyət göstərən yerli, xarici və beynəlxalq arbitrlər, xarici və ya yerli andlı iclasçılar vəzifəli şəxs kimi göstərilmişdir (10).

Milli qanunvericilikdə korrupsiyaya qarşı mübarizə məqsədi ilə bir sıra tədbirlərin həyata keçirilməsi təsbit olunmuşdur. “Korrupsiyaya qarşı mübarizə haqqına” qanunda maliyyə xarakterli tələblərin irəli sürülməsi, maliyyə xarakterli tələblərin pozulmasına görə məsuliyyət, qohumların

birgə işləməsinə yol verilməməsi, hədiyyə alma ilə əlaqədar məhdudlaşdırmalar və s. korrupsiyanın qarşısının alınmasına yönələn tədbirlərdir (11).

Həmçinin "Korrupsiya ilə əlaqədar cinayət məsuliyyəti haqqında" Konvensiyada orqanların korrupsiya ilə mübarizə üzrə ixtisaslaşmasını təmin etmək üçün tələb edilən tədbirləri həyata keçirilməsi məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının Korrupsiyaya qarşı mübarizə üzrə Komissiyası təsis edilmişdir. Komissiyanın məqsədi korrupsiyaya qarşı mübarizə üzrə dövlət proqramlarının icrasına nəzarəti həyata keçirmək, mübarizənin vəziyyətini və səmərəliliyini təhlil etmək, hüquqpozmalara bağlı məlumatları toplamaq, təhlil etmək, ümumiləşdirmək və müvafiq dövlət orqanlarına, digər qurumlara təkliflər vermək və s. fəaliyyəti həyata keçirməkdən ibarətdir (6).

Bundan başqa korrupsiya cinayətlərinin müəyyən edilməsi və istintaqının aparılması məqsədi ilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2004-cü ilin 3 mart tarixli "Korrupsiyaya qarşı mübarizə haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanununun tətbiq edilməsi barədə" Sərəncamı əsasında Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru yanında Korrupsiyaya qarşı Mübarizə İdarəsi yaradılmışdır. Əsasnaməyə uyğun olaraq bu ixtisaslaşmış qurum korrupsiya ilə əlaqədar hüquqpozmalara dair daxil olmuş məlumatlara baxır və araşdırma aparır, korrupsiya ilə bağlı cinayətlərlə əlaqədar cinayət işi başlayır və ibtidai istintaq aparır, cinayətlərin törədilməsi nəticəsində vurulmuş maddi ziyanın ödənilməsi, həmçinin, tətbiq oluna biləcək əmlak müsadirəsinin təmin edilməsi üçün qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş tədbirlər görür, korrupsiyaya qarşı mübarizə sahəsində maarifləndirmə və profilaktik tədbirləri həyata keçirir (12).

Nəticə

Korrupsiya ilə mübarizə Azərbaycan və eyni zamanda digər xarici dövlətlər üçün vacib bir məsələdir və ölkədə bu sahədə bəzi strukturlar və tədbirlər həyata keçirilmişdir. Korrupsiyanın sosial, iqtisadi, və demokratik inkişafa təsir etməsi və həm də beynəlxalq qurum və təşkilatlarla əməkdaşlığın təmin edilməsi bu məsələnin əhəmiyyətini əks etdirir.

Azərbaycanın Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Korrupsiyaya Qarşı Konvensiyasına üzv olması, fəaliyyətini bu sahədə dünya standartları ilə müqayisədə etməsi və beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlığını gücləndirir. BMT-nin Korrupsiyaya Qarşı Konvensiyası (UNCAC) ilə ölkə, korrupsiya ilə mübarizədə daha böyük bir əməkdaşlıq və məsuliyyət almağa əlavə olaraq, korrupsiya ilə mübarizə sahəsində dünya miqyasında standartlara çatmağı hədəfləyir.

Əlavə olaraq, ölkədə korrupsiya ilə mübarizə üçün müvafiq qanunvericilik aktları qəbul edilmiş və müstəqil orqanlar təsis edilmişdir. Korrupsiyaya qarşı mübarizə Komissiyası korrupsiya ilə mübarizə üzrə dövlət proqramlarının icrasını nəzarət etmək, məlumatları toplamaq və müvafiq təhlil etmək məqsədi ilə fəaliyyət göstərir.

Əsas hüquqi sənədlərdən biri olan "Korrupsiya ilə əlaqədar cinayət məsuliyyəti haqqında" Konvensiya, ölkəni korrupsiya ilə mübarizə strategiyasının müəyyənləşdirilməsi sahəsində beynəlxalq standartlar və tələblərə uyğunlaşdırma baxımından olduqca mühümdür.

Göründüyü kimi, Azərbaycanın korrupsiya ilə mübarizə sahəsində beynəlxalq qurumlar və dövlətlərlə əməkdaşlığı və özü ilə bağlı inkişaf yönümlü fəaliyyətini artırmağa dair ciddi səylər göstərdiyi müşahidə edilir. Bu fəaliyyəti davam etdirərək və müstəqil orqanları gücləndirərək, ölkə bu sahədə daha böyük nailiyyətlər əldə etmək potensialına malikdir.

Ədəbiyyat

1. "Korrupsiya ilə əlaqədar cinayət məsuliyyəti haqqında" Konvensiyasının təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Qanunu. <https://e-qanun.az/framework/5406>
2. <https://www.iaca.int/who-we-are.html>
3. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi. <https://e-qanun.az/framework/46947>
4. Azərbaycan Respublikasının Korrupsiyaya qarşı mübarizə üzrə Komissiyası haqqında Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Qanunu. <https://e-qanun.az/framework/9912>
5. "The History of Ancient Egypt" by Bob Brier and Hoyt Hobbs.

6. <https://www.unov.org/unov/en/library.html>
7. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Korrupsiyaya Qarşı Konvensiyası.
<https://www.unodc.org/unodc/en/corruption/ratification-status.html>
8. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Korrupsiya əleyhinə Konvensiyasının təsdiq edilməsi haqqında. <https://e-qanun.az/framework/10784>
9. "Korrupsiya ilə əlaqədar mülki-hüquqi məsuliyyət haqqında" Konvensiyanın təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Qanunu. <https://e-qanun.az/framework/5407>
10. "Korrupsiyaya qarşı mübarizə haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu.
<https://e-qanun.az/framework/5809>
11. Prokurorluq haqqında qanun. <https://e-qanun.az/framework/5229>
12. "AR Baş prokuroru yanında Korrupsiyaya qarşı Mübarizə Baş İdarəsinin Əsasnaməsi".

Göndərilib: 11.09.2023

Qəbul edilib: 20.11.2023